

3, 352. MED. r. 164. — Vgl. तुवरी.

तुम्बुर 1) m. N. pr. a) eines Schülers des Kalāpin P. 4, 3, 104, Sch. (aus तौम्बुरविन् zu schliessen). — b) eines Gandharva MBh. 1, 4840. 2, 130. 132. 4, 1771. INDR. 2, 28. HARIV. 7220. 7225. 9239. 11788. 14156. R. 2, 91, 18. 44. 3, 8, 12. 6, 92, 70. KATHĀS. 17, 20. fgg. BHĀG. P. 1, 13, 36. 5, 23, 8. 7, 4, 14. 9, 24, 19. VP. 233. MĀRK. P. 21, 60 (fälschlich तुम्बूरु). — c) des Dieners des 8ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpinī H. 42. — 2) n. die Frucht von *Diospyros embryopteris Pers.* (तिन्दुकी) P. 6, 1, 143, Sch. = कुस्तुम्बुर *Koriander* BHAR. zu AK. 2, 9, 38. ÇKDra. — सुषा. 2, 43, 2. 437, 3. ०३ 461, 21. Nach ÇKDra. m. n. die Pflanze und der Same.

तुम्भ adj. Beiw. des Stiers, etwa strotzend, feist, kräftig (vgl. tumidus): अमा ते तुम्भं वृषं पंचानि RV. 10, 27, 2. न्यर्भिन्नेषु वधमिन्द्रं तुम्भं वृष्वृषीणामहृषं शिशाहि 89, 9. अनाधृष्यं वृषं तुम्भमिन्द्रं 4, 18, 10. 17, 8. 3, 50, 1. 6, 22, 5. — Vgl. तूम.

1. तुर, तुरति und तुरति: eilig sein, vorwärts drängen, rennen: सदिद्धि ते तुविज्ञातस्य मन्ये सक्तः सद्धिश्च तुरतस्तुरस्य RV. 6, 18, 4. अर्को वा यतुरते (तुरते Hdschr.) सोमचक्षास्तत्रेदिन्द्रो दधते पत्सु तुर्याम् TS. 2, 2, 13, 4. तुताति BHĀTUP. 23, 21. तूर, तूरति (ausser eilen auch verletzen) 26, 43. — तुरयति = simpl.: अनु ते प्रुमं तुरयन्मीयतुः क्षोणी शिषुं न मातरा RV. 8, 88, 6. तुरं यतीयुं तुरयन्निष्यो ऽधि भ्रुवाः किरते रेणुमञ्जन् 4, 38, 7. पं वृत्रेषु नितय स्वर्धमाना पं युक्तेषु तुरयन्तो क्वन्ते SV. 1, 4, 1, 5, 6. — intens. sich vorwärts stürzen, sich überstürzen: अपामिविद्वर्मयस्तर्तुराणाः प्र मनीषा ईरते सोममच्छं RV. 9, 93, 3. — desid.: रत्रिष्ठया रव्या पञ्च आ गोस्तूर्ध्वति पर्यधं ड्वस्युः RV. 10, 100, 12. — तुर ist sowohl eine Nebenform von 1. तूर (vgl. 2. तूर, 1. 2. तूर, तुरी, तुर्या, तुर्वाणा, तुर्वन् und u. 1. तूर selbst) als auch kürzere und ältere Form von तूर.

2. तूर (= 1. तूर und 1. तूर) adj. wettkämpfend, wettlaufend, obstehend: यामिः परिष्मा तनयस्य मन्मना द्विमाता तूर्यु तूरणिर्विमूर्ति RV. 1, 112, 4. — Vgl. 2. तूर, असूर, आत्रि, मिथस्तूर, रजस्तूर, रथ, विश्व.

3. तूर adj. oder subst. (nom. act.) von तूर्व P. 6, 4, 21, Sch.

1. तूर (von 1. तूर, 1. तूर) nom. ag. fördernd, Förderer: अष्टं सर्वधातमं तूरं भर्गस्य धीमहि (सवितारम्) RV. 5, 82, 1. — Vgl. रधतूर.

2. तूर (wie eben) adj. rasch, bereitwillig, willfährig, promptus: पितृन् पुत्राः क्रतुं बुधत् ओषन्धे अस्य शासं तुरासं RV. 1, 68, 9 (5). अत्रं तानेना नमसा तूर इयाम् 7, 86, 4. उप स्तेमास्तुरस्यं दर्शय अग्ने 8, 26, 4. 10, 49, 11. तुरो भर्गस्य कस्तोऽयामनुरोधनमुद्धरे AV. 6, 102, 3. — स्वापयामास वाकनानि पदे पदे राजपुत्र्यभिसाराय गूणानि च तुराणि च KATHĀS. 10, 108. ВРОСН.: rasche Pferde, aber es ist wohl ohne Zweifel चतुराणि zu verbinden. Vgl. तूरम्.

3. तूर (von 1. तु) 1) adj. a) vermögend, kräftig, stark, überlegen, validus: त्वसे तुराय RV. 1, 61, 1. 6, 32, 1. 49, 12. प्र तव्यसा नमोऽक्ति तूरस्याहं पूष उत वायोरदिति 5, 43, 9. नहि वा प्रूरो न तुरो न धृष्टुर्न वा योधो मन्यमानो योधो 6, 25, 5. इमे तूरं मरुतो रमयन्तीमे सक्तः सक्तस्य आ नमन्ति 7, 36, 19. सक्तः 10, 73, 1. शवः TS. 2, 2, 13, 4. मर्दः RV. 10, 25, 10. वचः 8, 53, 5. कुरी 10, 96, 7. Häufig von Indra 6, 18, 4. 7, 22, 5 u. s. w. von den Marut 1, 166, 14. 171, 1. 3, 56, 13 u. s. w. von den Āditja 7, 31, 1. 60, 3. 8, 27, 6. von andern Göttern 3, 4, 11. 7, 44, 3. 10, 33, 14 u. s. w. — b) vermöglich: तुराणामतुराणां विगामवर्जुषीणाम् । समेतुं विश्वतो भगः AV. 7,

III. Theil.

50, 2. आद्यश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राज्ञो चिद्यं भगं भृतीत्याह RV. 7, 41, 2. — c) reich, reichlich, nachhaltig: इविषाः RV. 1, 96, 8. राधः 5, 86, 4. 6, 44, 5. तुरं देवस्य भोजनम् KAUC. 91. — 2) m. N. pr. eines Lehrers und Priesters mit dem patron. KĀvasheja ÇAT. Br. 9, 5, 2. 15. 10, 6, 5, 9. BṚH. ĀR. UP. 6, 5, 4. AIR. Br. 4, 27. 7, 34. 8, 21. PAÑĀT. Br. 25, 14. BHĀG. P. 9, 22, 36.

4. तूर adj. beschädigt, wund: अयूर्णीति यन्नमं भिषक्तिं विश्वं यतुरम् RV. 8, 68, 2. — Vgl. आतूर, welches wir auf तूर्व zurückgeführt haben, was aber doch sein Bedenken hat.

तूरकिन् adj. türkisch: बलखी तूरकीति प्रसिद्धजातीयं तुरगम् KSHIRI-ÇĀV. 37, 11. — Vgl. तूरक.

तुरग (2. तूर rasch + 1. ग gehend) 1) m. Vop. 26, 61. a) Pferd AK. 2, 8, 2, 11. H. 1232. an. 3, 122. MED. g. 36. BHARTR. 3, 73. RAGH. 1, 42. 3, 51. ÇĀK. 31. PAÑĀT. I, 314. VARĀH. BṚH. S. 7, 6. 10, 3. 11, 4. VID. 46. PRAB. 35, 4. — b) der Geist, der Gedanke H. an. MED. — 2) f. ई a) Stute ÇATR. 14, 112. 115. — b) = अश्वगन्धा *Physalis flexuosa Lin.* (ein Strauch). TRIK. 3, 3, 60. H. an. MED. — Vgl. तुरंग, तुरंगम.

तुरगगन्धा (तु + गन्ध) f. = अश्वगन्धा = तुरगी *Physalis flexuosa Lin.* RATNAM. im ÇKDra. — Vgl. तुरंगगन्धा.

तुरगदानव (तु + दा) m. der Dānava in Gestalt eines Pferdes, Bein. Keçin's HARIV. 4281. Ebenso तुरगदित्य 4284.

तुरगप्रिय (तु + प्रिय) Gerste (den Pferden lieb) NIGB. Pa. — Vgl. तुरंगप्रिय.

तुरगब्रह्मचर्यक (तु + ब्र) n. die geschlechtliche Enthaltensamkeit der Pferde s. v. a. geschlechtliche Enthaltensamkeit aus blossem Mangel an einem Weibe TRIK. 2, 7, 29. HĀR. 46.

तुरगमेध (तु + मेध) m. Rossoffer (s. अश्वमेध) R. 6, 104, 7. BHĀG. P. 9, 22, 36.

तुरगरत्न (तु + रत्न) m. Pferdeknecht, Stallmeister VARĀH. BṚH. S. 15, 26. तुरगलीलक (तु + लीला) m. ein best. Tact: हुतदुन्दं विरामासं लघुस्तुरगलीलके SAṆGĪTADĀM. im ÇKDra.

तुरगातु (2. तूर + गातु) adj. rasch gehend: अनच्छये तुरगातु जीवमेतद्भुवं मध्यं आ पत्न्यानाम् RV. 1, 164, 30.

तुरगानन (तुरग + आनन) ein Pferdegessicht habend, m. pl. N. pr. eines Volkes im Norden von Madhjadega VARĀH. BṚH. S. 14, 25.

तुरगारोह (तुरग + आरोह) m. Reiter zu Pferde VARĀH. BṚH. S. 15, 26.

तुरगिन् (von तुरग) m. dass. H. 761.

तुरगीय adj. von तुरग Pferd: खरतुरगीयसंपर्क (das suff. gehört zu खर-तुरग) die geschlechtliche Verbindung zwischen Esel und Pferd KULL. zu M. 1, 2.

तुरगोपचारक (तुरग + उप) m. Pferdeknecht, Stallmeister VARĀH. BṚH. S. 10, 3.

तुरंग (तूरम् + 1. ग) 1) m. a) Pferd AK. 2, 8, 2, 11. H. 1232. M. 12, 48. सुषा. 1, 79, 19. 2, 512, 7. ÇĀK. 101. RAGH. 3, 38. 13, 3. PAÑĀT. I, 314. VARĀH. BṚH. S. 5, 72. 30, 4. 104, 63. KATHĀS. 10, 122. PRAB. 78, 14. Wegen der sieben Pferde des Sonnengottes als Bez. der Zahl sieben ÇAUT. 19. SŪRAS. 2, 26. — b) der Geist, der Gedanke ÇABDAR. im ÇKDra. — 2) f. ई a) Stute WILB. — b) = तुरगी *Physalis flexuosa Lin.* ÇABDAR. = घो-टिका *Cucumis utilisissimus Roxb.* BĀĀN. im ÇKDra. — Vgl. तुरंग, तुरंगम.